

มาตรการทางกฎหมายในการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม Legal Measures Presenting News Related to Justice Process

ศราริตา แจ้งพันธ์^{1*}
Sarita Jangpan^{1*}

บทคัดย่อ

ในสภาวะการณ์ของสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมมีความสำคัญในการสร้างความเข้าใจแก่สาธารณชนและเสริมสร้างความโปร่งใสในกระบวนการพิจารณาคดี แต่การนำเสนอข่าวในบางกรณีอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ตกเป็นข่าวและยังอยู่ในกระบวนการยุติธรรม เช่น ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยาน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งนำไปสู่การละเมิดสิทธิของบุคคล และกระทบต่อความน่าเชื่อถือในกระบวนการยุติธรรม บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่ใช้ควบคุมการนำเสนอข่าว ซึ่งเป็นการปะทะกันระหว่างเสรีภาพสื่อกับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลผู้ถูกระทบสิทธิจากการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ รวมถึงข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า กฎหมายไทยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าวในกระบวนการยุติธรรมอยู่ในหลายฉบับ ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 และแนวทางการปฏิบัติขององค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน จึงพบว่า ยังขาดความชัดเจนในเชิงบังคับใช้และไม่มีบทบัญญัติที่เฉพาะเจาะจงในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในคดีอย่างเป็นระบบ เมื่อเทียบกับหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศ ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ซึ่งกำหนดให้รัฐภาคีต้องรับรองสิทธิของบุคคลในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (fair trial) ควบคู่กับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อ โดยข้อเสนอแนะของบทความนี้คือ ควรมีการจัดทำกฎหมายเฉพาะในการกำกับกรนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมที่คำนึงถึงดุลยภาพระหว่างเสรีภาพของสื่อและสิทธิมนุษยชนของบุคคลในคดี ตลอดจนส่งเสริมบทบาทขององค์กรวิชาชีพสื่อในการควบคุมจริยธรรมการรายงานข่าวให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

คำสำคัญ : มาตรการทางกฎหมาย เสรีภาพสื่อ การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล การพิจารณาที่เป็นธรรม

¹ สาขาวิชากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
Public Law, Graduate School of Law, National Institute of Development Administration
E-mail : sararita.jan@stu.nida.ac.th

*Corresponding author

Abstract

In the social situation from the past to the present, the presentation of news on the justice process is important to create public understanding and to enhance transparency in the trial process. However, this presentation may affect the rights and freedoms of people in the news. It is still in the justice process, such as suspects, defendants, witnesses, including state officials, in the justice process, which leads to the violation of the rights of individuals. It affects the credibility of the justice process. This article seeks to examine the legal methods employed in Thailand to regulate the dissemination of news, which represents a conflict between media freedom and the safeguarding of personal rights of individuals impacted by news coverage. It is related to the country's justice system, comparing international legal standards, offering recommendations for the formulation, and enhancement of relevant legislation. The results reveal that Thai legislation contains provisions related to news presentation within the justice system in various forms, which began with the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560, the Code of Criminal Procedure, the Witness Protection Act in Criminal Cases B.E. 2546, the Printing Act B.E. 2550, the Broadcasting and Television Business Act B.E. 2551, and the guidelines set by media professional organizations. A lack of clarity still exists in enforcement, with no specific provisions in place to systematically safeguard individual rights and international legal principles. Under the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), states are required to guarantee the right of individuals to a fair trial, along with freedom of expression of the media. This article recommends that there should be specific laws to regulate the reporting of news about the judicial process that take into account the balance between media freedom and the human rights of individuals involved in the case, as well as promoting the role of media professional organizations in controlling the ethics of news reporting to meet international standards.

Keywords: Legal Measures, Freedom of the Press, Protection of Privacy, Protection of Privacy, Fair Trial

1. บทนำ

สื่อมวลชน (mass media) เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ใช้ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารจากบุคคลหรือองค์กรไปสู่ประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ในยุคปัจจุบันการรับรู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ล้วนมีความจำเป็นอย่างมากในการดำรงชีพของมนุษย์ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับสังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจ สื่อจึงมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลด้าน สังคม การเมือง และเศรษฐกิจ รวมถึงเป็นเวทีกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสังคม สื่อยังมีพลังในการชี้นำความคิดและกระตุ้นพฤติกรรมของผู้คน จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดทิศทางของสังคม

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไว้ใน มาตรา 34 ดังนี้ “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้เว้นแต่ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้น เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน เสรีภาพทางวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้เสรีภาพนั้น ต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และต้องเคารพและไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น” นอกจากนี้ยังมีมาตรา 35 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพ หรือการแสดงความคิดเห็น ตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ...”

แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวางในการเสนอข่าว วิพากษ์วิจารณ์ แต่สิทธิเสรีภาพดังกล่าวย่อมต้องมีขอบเขตและมีข้อจำกัดบางประการ เพื่อไม่ให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนล่วงละเมิดสิทธิของบุคคล หากการใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวก่อให้เกิดผลร้าย เกิดความเสียหาย หรือกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคงของประเทศ สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนจึงมิใช่สิทธิเสรีภาพโดยเด็ดขาด แม้ในต่างประเทศก็ไม่มีประเทศใดที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่สื่อมวลชนโดยไม่มีข้อจำกัด เมื่อการมีสิทธิเสรีภาพของสื่อเปรียบเสมือนดาบสองคมที่สื่อจะต้องใช้เสรีภาพอย่างถูกวิธีและถูกต้อง เพื่อประโยชน์ต่อสังคม สื่อมวลชนจึงต้องใช้เสรีภาพด้วยความระมัดระวังอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและอยู่ในกรอบจริยธรรมวิชาชีพ โดยนำเสนอบนพื้นฐานของความเป็นจริงที่ได้ตรวจสอบข้อมูลก่อนนำเสนออย่างรอบคอบ ถูกต้อง และครบถ้วน รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อสิทธิส่วนบุคคลและสังคมโดยรวม ไม่ควรมุ่งเน้นผลประโยชน์ทางธุรกิจ เช่น การเพิ่มเรตติ้ง หรือยอดผู้ชม โดยละเลยต่อผลกระทบที่อาจเกิดกับผู้ที่ตกเป็นข่าว

หลักการดังกล่าวข้างต้นปรากฏอยู่ในกติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) ข้อที่ 19 วรรคสาม ที่ว่า “...การใช้สิทธิตามที่บัญญัติไว้ในวรรคสองของข้อนี้ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบพิเศษควบคู่ไปด้วย การใช้สิทธิดังกล่าว อาจมีข้อจำกัดในบางเรื่อง แต่ทั้งนี้ข้อจำกัดนั้นจำต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นต่อ (ก) การเคารพในสิทธิและชื่อเสียงของบุคคลอื่น ...” นอกจากนี้กติการะหว่างประเทศดังกล่าวยังได้เข้าขัดถึงหลักการห้ามแทรกแซงในความเป็นอยู่ส่วนตัว โดยวางหลักไว้ในข้อที่ 17 ว่า “...บุคคลจะถูกแทรกแซงความเป็นส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน หรือการติดต่อสื่อสารโดยพลการหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ได้ และจะถูกหลอกลวงเกียรติและชื่อเสียงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ได้...” เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมในการเคารพหลักการแห่งสิทธิมนุษยชนตามที่กล่าวมานี้ การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนจึงต้องคำนึงถึงหลักการในเรื่องสิทธิความเป็นอยู่ส่วนบุคคลเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ ใน General Comment No. 34 (2011) ในหัวข้อข้อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก (Freedom of Expression and the Media) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนได้เน้นย้ำว่า เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก ตามมาตรา 19 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) รวมถึงการปกป้องบทบาทสำคัญของ สื่อมวลชน ในการทำหน้าที่ตรวจสอบอำนาจรัฐและเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะอย่างเสรีสื่อมวลชนเป็น “เสาหลักของประชาธิปไตย” ที่ต้องได้รับการคุ้มครองจากการแทรกแซงหรือควบคุมโดยรัฐ ซึ่งรัฐต้องไม่ใช้กฎหมายหรือมาตรการที่ไม่สมเหตุผลเพื่อจำกัดเสรีภาพของสื่อ หรือบังคับให้สื่อเผยแพร่ข้อมูลที่เบี่ยงเบน การควบคุมเนื้อหาสื่อใด ๆ ต้องเป็นไปตามหลักการความชอบด้วยกฎหมาย (legality) หลักความจำเป็น (necessity) และหลักความได้สัดส่วน (proportionality) เพื่อปกป้องสิทธิอื่น เช่น ความมั่นคงของรัฐ หรือสิทธิของผู้อื่น โดยไม่ละเมิดเสรีภาพโดยไม่จำเป็น นอกจากนี้ คณะกรรมการยังระบุว่าการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสาธารณะและการวิจารณ์เจ้าหน้าที่รัฐต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ เพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบของรัฐบาล

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังพบว่า มีการละเมิดสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวโดยสื่อ โดยเฉพาะผู้ที่ตกเป็นข่าว จนกระทบต่อการดำรงชีวิต หลักสิทธิมนุษยชนจึงต้องถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของสื่อ เพื่อให้คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นรากฐานของประชาธิปไตยและสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริง กล่าวโดยสรุป สื่อมวลชนต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กรอบของกฎหมายและจริยธรรม เคารพสิทธิส่วนบุคคล และไม่แทรกแซงเสรีภาพของผู้อื่น เพื่อรักษาสอดคล้องระหว่างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและความรับผิดชอบต่อสังคม การทำหน้าที่ของสื่อจึงมิใช่เพียงการเผยแพร่ข่าวสาร แต่ต้องมีบทบาทเป็นกระบอกสะท้อนความเป็นจริง พร้อมสร้างวัฒนธรรมแห่งความรับผิดชอบต่อสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยต่อไป

การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมก่อให้เกิดปัญหา ดังนี้

1. ปัญหาการละเมิดสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมโดยสื่อมวลชน

บางครั้งนำเสนอข่าวที่ละเมิดสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เสียหาย เช่น การเปิดเผยชื่อ ภาพถ่าย บัตรประชาชน หรือหนังสือเดินทางของผู้เสียชีวิต ซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยตรง และยังผิดกฎหมาย พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) อีกด้วย โดยเฉพาะในคดีอาชญากรรมที่รุนแรงเกี่ยวกับเด็ก สตรี หรือครอบครัว สื่อมักเจาะลึกถึงวิธีการก่อเหตุ พร้อมภาพกราฟิกหรือคลิกจากกล้องวงจรปิด เพื่อให้เข้าใจง่าย แต่กลับซ้ำเติมความรู้สึกของเหยื่อและคนใกล้ชิด รวมถึงการสัมภาษณ์ในลักษณะกดดัน ล้วนส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรีของผู้เสียหายในคดีอาญา

2. ปัญหาการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาโดยสื่อมวลชน

ตามหลักสิทธิมนุษยชน ผู้ต้องหายังถือเป็นผู้บริสุทธิ์เกินกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด แต่สื่อมักนำเสนอข่าวโดยเผยแพร่ภาพหรือข้อมูลส่วนตัวโดยไม่ได้รับความยินยอม ใช้ถ้อยคำรุนแรง ยั่วอารมณ์ หรือรายงานการขังจุดเกิดเหตุ ซึ่งอาจนำไปสู่การรุมประชาทัณฑ์และทำให้ผู้ต้องหาเสียหายทั้งชื่อเสียง สิทธิในร่างกาย และความปลอดภัย อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อครอบครัวของผู้ถูกกล่าวหา แม้บุคคลเหล่านั้นจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับคดี ก็ยังถูกสังคมตราและได้รับผลกระทบในชีวิตประจำวัน

3. ปัญหาพฤติกรรมลอกเลียนแบบอาชญากรรมจากอิทธิพลของสื่อมวลชน

ปฏิเสธไม่ได้ว่า อิทธิพลของสื่อมวลชนมีผลต่อพฤติกรรมลอกเลียนแบบอาชญากรรม แม้ไม่ใช่ปัญหาทางกฎหมายโดยตรง แต่การนำเสนอข่าวอาชญากรรมอย่างละเอียด โดยเฉพาะวิธีการก่อเหตุ มีผลกระทบต่อพฤติกรรมมนุษย์ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่อาจลอกเลียนแบบ ซึ่งเคยเกิดขึ้นทั้งในและต่างประเทศ การเผยแพร่ข่าวที่มีความรุนแรงซ้ำ ๆ จึงอาจสร้างค่านิยมที่ผิดและนำไปสู่การเพิ่มความรุนแรงในสังคม สะท้อนถึงการขาดการควบคุมเนื้อหาสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีกฎหมายกำกับดูแลการนำเสนอของสื่อโดยไม่ละเมิดสิทธิในการรับรู้ของประชาชน

4. ปัญหาการขาดมาตรการควบคุมการนำเสนอข่าวกระบวนการยุติธรรม

การนำเสนอข่าวของสื่อเกี่ยวกับคดีความ มักผสมทั้งข้อเท็จจริงและความคิดเห็น โดยอาจพาดพิงบุคคลอื่นเปิดเผยข้อมูลพยาน หรือกดดันเจ้าหน้าที่เพื่อให้ได้ข่าว ซึ่งกระทบต่อความปลอดภัย สิทธิของพยาน และความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ การวิจารณ์เกินขอบเขตต่อการทำงาน หรือการใช้ดุลยพินิจของพนักงานอัยการหรือผู้พิพากษา อาจทำให้ประชาชนคล้อยตาม และเกิดความไม่ไว้วางใจต่อระบบยุติธรรม อีกทั้งอาจเข้าข่ายละเมิดอำนาจศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 32 จึงจำเป็นต้องมีมาตรการกำกับดูแลเพื่อรักษาความสมดุลระหว่างเสรีภาพสื่อและความยุติธรรมในคดีอาญา

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าว

2.1 ข้อความคิดว่าด้วยเสรีภาพสื่อกับการคุ้มครองบุคคลผู้ถูกกระทบสิทธิจากการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมจึงหมายถึง แนวคิดหรือหลักการที่พิจารณาความสัมพันธ์และความสมดุลระหว่างเสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าว กับ สิทธิของบุคคลที่อาจได้รับผลกระทบจากข่าว โดยเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีความ เช่น ผู้ต้องหา พยาน หรือผู้เสียหาย ในกระบวนการยุติธรรม โดยเน้นย้ำความสำคัญของการใช้เสรีภาพสื่ออย่างมีความรับผิดชอบ และไม่ละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัว (Right to Privacy) สิทธิในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหลักการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) จึงกล่าวได้ว่า แนวความคิดนี้ คือ การเรียกร้องให้สื่อมวลชนมี “จริยธรรม” และ “ความยับยั้งชั่งใจ” ในการรายงานข่าว โดยไม่ทำลายโอกาสของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมในการได้รับความยุติธรรมอย่างแท้จริง แม้ว่าเสรีภาพของสื่อมวลชนเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมประชาธิปไตย แต่ต้องไม่กลายเป็นเครื่องมือในการละเมิดสิทธิของบุคคล โดยเฉพาะในบริบทของกระบวนการยุติธรรม การนำเสนอข่าวที่ไม่รอบคอบอาจทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีเสียหายโดยไม่มีโอกาสได้รับความยุติธรรมอย่างแท้จริง ดังนั้นการสร้างสมดุลผ่านกลไกกำกับดูแลทั้งจากภายในวิชาชีพและทางกฎหมายจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

แนวคิดว่าด้วยเสรีภาพสื่อในการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกระบวนการยุติธรรม เสรีภาพสื่อในการนำเสนอข่าวที่อาจกระทบสิทธิของผู้อยู่ในกระบวนการยุติธรรม สื่อมวลชนจึงต้องแสวงหาจุดสมดุลระหว่างการนำเสนอข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะกับการเคารพสิทธิของผู้อยู่ในกระบวนการยุติธรรมจากการนำเสนอข่าว เพื่อรักษาความสมดุลระหว่างเสรีภาพและความรับผิดชอบของสื่อมวลชน นอกจากนี้ สื่อมวลชนอาจยังต้องเผชิญกับความท้าทายทางกฎหมายและจริยธรรมสื่อที่เกิดจากความเข้าใจและการตีความของสาธารณชนที่ได้รับจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน อาจทำให้เกิดความคลุมเครือและความขัดแย้งเมื่อนำไปสู่การปฏิบัติในแต่ละกรณี การทำหน้าที่ของสื่อในการนำเสนอข่าวจึงเป็นเรื่องที่ต้องปะทะกันระหว่างเสรีภาพสื่อกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ถูกกระทบสิทธิ ซึ่งทั้งเสรีภาพสื่อและสิทธิเสรีภาพของบุคคลถูกกระทบสิทธิ ล้วนเป็นหลักการพื้นฐานที่ได้รับการรับรองคุ้มครองด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

แม้ว่า สื่อมวลชน จะมีฐานันดรที่ 4 ตามแนวคิด “ฐานันดรที่ 4” (The Fourth Estate) ที่เป็นการเปรียบเทียบสะท้อนบทบาทสำคัญของสื่อมวลชนในสังคมประชาธิปไตยที่มีมาตั้งแต่ยุคศตวรรษที่ 18 ในประเทศอังกฤษ โดยแบ่งอำนาจหลักของรัฐออกเป็นสามฐานันดร ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ส่วน “สื่อมวลชน” ถูกขนานนามว่าเป็น “ฐานันดรที่ 4” เนื่องจากมีบทบาทในการตรวจสอบ ถ่วงดุล และวิพากษ์การทำงานของทั้งสามอำนาจดังกล่าว ซึ่งนักคิดและนักประวัติศาสตร์ เช่น เอ็ดมันด์ เบิร์ก (Edmund Burke) เป็นผู้ที่มีถูกอ้างว่า ใช้คำนี้ในการอธิบายในรัฐสภาประเทศอังกฤษ โดยกล่าวว่า สื่อมวลชนในท้องข่าวนี้อิทธิพลมากกว่าทั้งสามฐานันดรอื่น ๆ เนื่องจากสามารถเข้าถึงประชาชนและกระตุ้นความคิดเห็นสาธารณะได้โดยตรงในสังคมประชาธิปไตย สื่อจึงไม่ได้มีเพียงบทบาทในการรายงานข่าว แต่ยังเป็นกลไกที่ช่วยให้ประชาชนสามารถตรวจสอบอำนาจรัฐ เข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้อง และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางสังคมการเมือง เช่นที่ โทมัส เจฟเฟอร์สัน (Thomas Jefferson) อดีตประธานาธิบดีประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวไว้ว่า “หากต้องเลือกระหว่างรัฐบาลโดยไม่มีหนังสือพิมพ์ กับหนังสือพิมพ์โดยไม่มีกฎหมาย ผมจะเลือกอย่างหลัง” เป็นการสะท้อนถึงคุณค่าของสื่อในฐานะเสาหลักของเสรีภาพ แต่อย่างไรก็ตามแม้สื่อจะมีอิทธิพลสูง แต่ก็ต้องดำเนินงานภายใต้จริยธรรม ความรับผิดชอบ และการยึดหลักข้อเท็จจริง เพื่อรักษาสมดุลระหว่างการรายงานกับการคุ้มครองความยุติธรรมในกระบวนการพิจารณาคดี เพื่อไม่ให้ตกเป็นเครื่องมือของอำนาจหรือผลประโยชน์ใด ๆ ทั้งนี้ การยอมรับสื่อเป็น “ฐานันดรที่ 4” จึงไม่ใช่สิทธิพิเศษ แต่เป็นภารกิจและหน้าที่ในการปกป้องประชาธิปไตย และสิทธิเสรีภาพของประชาชน

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพบุคคลและการคุ้มครองบุคคลผู้ถูกกระทบสิทธิจากการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยใช้หลักนิติธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ โดยได้วางหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ของประชาชน โดยถือหลักการสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์คนที่ให้ประชาชนทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมาย ซึ่งหลักนิติธรรม (Rule of Law) นั้นหมายความว่า ประชาชนทุกคนที่เป็นพลเมืองจะต้องอยู่ภายใต้ข้อกำหนดแห่งกฎหมายเดียวกันและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายทำหน้าที่กำหนดบรรทัดฐานและควบคุมพฤติกรรมของพลเมืองในสังคม เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข หากมีผู้ใดฝ่าฝืนกฎหมายย่อมต้องมีบทลงโทษตามที่บัญญัติไว้ ดังนั้น การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นหลักการสำคัญของหลักนิติธรรม หากสังคมขาดหลักนิติธรรมย่อมไม่มีหลักประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน สังคมนั้นก็ไม่อาจดำรงอยู่ได้โดยสงบสุข

สิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นแนวคิดพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนควรได้รับการรับรองและคุ้มครอง โดยเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา เพศ หรือความเชื่อทางการเมืองใด ๆ ก็ตาม สิทธิและเสรีภาพเหล่านี้เป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความเป็นอิสระ หลักการสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ คือ ความเสมอภาค โดยทุกคนต้องมีสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน แม้ว่าจะมีความแตกต่างทางสังคม เศรษฐกิจ หรือวัฒนธรรมก็ตาม ซึ่งในบางกรณีสิทธิและเสรีภาพอาจถูกจำกัด เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เช่น การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะในสถานการณ์ที่อาจก่อให้เกิดความวุ่นวาย ฉะนั้น การจำกัดสิทธิจึงเป็นหลักการสำคัญ

ของสิทธิและเสรีภาพเช่นกัน กล่าวโดยสรุปแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจึงเป็นแนวคิดที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างสังคมให้เป็นธรรมและมีความสุข โดยให้มีการตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพของตนเอง แต่ในขณะเดียวกันต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นด้วย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ส่วนแนวคิดการคุ้มครองบุคคลผู้ถูกระทบสิทธิจากการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเป็นแนวคิดที่มุ่งการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกกระทบสิทธิจากการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งสื่อมวลชน รัฐบาล และประชาชน โดยทุกฝ่ายควรตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เมื่อการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเป็นเรื่องสำคัญต่อการสร้างโปร่งใสและตรวจสอบได้ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ เช่น สิทธิในการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิในความเป็นส่วนตัว สิทธิในเกียรติยศชื่อเสียง การปกป้องเด็กและกลุ่มเปราะบาง และการรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นหลักในการคุ้มครองสิทธิ โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคล มีจรรยาบรรณของสื่อ มีคณะกรรมการจริยธรรมสื่อ และการฟ้องร้อง เป็นกลไกในการคุ้มครองสิทธิ ดังนั้น การมีแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลเหล่านี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

2.3 แนวคิดการคุ้มครองเสรีภาพสื่อในการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

การคุ้มครองเสรีภาพสื่อในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งถือเป็นเสาหลักสำคัญของสังคมประชาธิปไตย กล่าวคือ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพของสื่อเป็นส่วนสำคัญของสังคมประชาธิปไตย ทั้งสองสิ่งนี้มีความเชื่อมโยงกัน โดยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเป็นพื้นฐานที่ทำให้สื่อสามารถทำหน้าที่ในการรายงานข่าวและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพของสื่อจึงเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการปกป้องและส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง การมีสังคมที่เปิดกว้างและมีความหลากหลายทางความคิดเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศในระยะยาว

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเป็นรากฐานของเสรีภาพสื่อ ซึ่งทำให้สื่อสามารถรายงานข่าวสารที่หลากหลายและเป็นกลาง โดยเฉพาะข่าวเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมที่สื่อควรเข้าถึงข้อมูลอย่างถูกต้องและนำเสนออย่างอิสระ ภายใต้กรอบของกฎหมายและจริยธรรม การแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ของสื่อจึงเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมประชาธิปไตย และควรได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองจากทุกภาคส่วน แม้เสรีภาพในการนำเสนอข่าวจะเป็นสิทธิพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ แต่สื่อต้องเคารพขอบเขตของกฎหมายและจริยธรรม โดยเฉพาะเมื่อนำเสนอข่าวเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ซึ่งอาจกระทบสิทธิของบุคคลอื่นหรือกระบวนการพิจารณาคดีได้ เสรีภาพของสื่อจึงต้องมาพร้อมความรับผิดชอบ และอยู่ภายใต้กรอบกฎหมาย เช่นเดียวกับประเทศอื่นทั่วโลกที่ไม่มีเสรีภาพสื่อแบบไร้ขีดจำกัด เพื่อรักษาความยุติธรรมและประโยชน์สาธารณะ

ดังนั้น เสรีภาพสื่อกับการคุ้มครองสิทธิของผู้อยู่ในบริบทของกระบวนการยุติธรรม จึงเป็นแนวคิดที่เน้นให้สื่อมีเสรีภาพในการนำเสนอข้อเท็จจริงต่อสาธารณะ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐและสร้างโปร่งใสในกระบวนการยุติธรรม อย่างไรก็ตาม การใช้เสรีภาพดังกล่าวต้องไม่ละเมิดสิทธิของบุคคล โดยเฉพาะสิทธิในความเป็นส่วนตัวและหลักการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ดังนั้น การสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพของสื่อกับการคุ้มครองสิทธิของผู้อยู่จึงเป็นหัวใจสำคัญของการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ในขณะที่แนวคิดเสรีภาพสื่อเน้นที่ “สิทธิในการรู้ของสาธารณชน” แต่แนวคิดการคุ้มครองสิทธิของผู้อยู่ในกระบวนการยุติธรรมให้ความสำคัญกับ “สิทธิในการไม่ถูกตัดสินจากสื่อ” การใช้แนวทางจริยธรรมสื่อและการกำกับดูแลตนเองขององค์กรสื่อจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการประสานความขัดแย้งของทั้งสองแนวคิดอย่างเหมาะสม หรืออีกนัยหนึ่ง ความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดทั้งสองอยู่ที่การสร้างสมดุลระหว่าง “สิทธิในการรับรู้ของสาธารณะ” กับ “สิทธิในการได้รับความยุติธรรมของบุคคล” โดยผ่านกลไกจริยธรรมวิชาชีพสื่อ การกำกับดูแลโดยรัฐอย่างเหมาะสม และการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนนั่นเอง

2.4 มาตรการทางกฎหมายในการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในต่างประเทศและประเทศไทย

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศที่มีมาตรการหรือกลไกทางกฎหมายในการกำกับดูแลสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้อยู่ในกระบวนการยุติธรรม โดยศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการ หรือกลไกที่เหมาะสม เพื่อความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสื่อกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ได้รับผลกระทบจากการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมของไทย

2.4.1 ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพของสื่อมวลชนเป็นอย่างมาก โดยสะท้อนให้เห็นผ่านกฎหมายและหลักการต่าง ๆ ที่มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิเหล่านี้ และรากฐานที่สำคัญของเสรีภาพสื่อมวลชนประเทศสหรัฐอเมริกาคือ รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาบทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (United States Constitutional Amendments) มาตรา 1 “รัฐสภาจะบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการสถาปนาศาสนา หรือห้ามการปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาโดยเสรี หรือตัดทอนเสรีภาพในการพูด หรือการพิมพ์ โฆษณา หรือสิทธิของประชาชนที่จะร่วมชุมนุมกันโดยสงบ และที่จะยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ต่อรัฐบาลไม่ได้” มาตราดังกล่าวนี้เป็นบทบัญญัติที่รับรองเสรีภาพในการพูด การพิมพ์ การชุมนุม การนับถือศาสนา และการยื่นเรื่องร้องเรียนต่อรัฐบาล ซึ่งเป็นไปตามหลักการพื้นฐานในการคุ้มครองเสรีภาพสื่อมวลชน โดยเป็นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่สื่อมวลชนมีสิทธิในการรายงานข่าวและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ โดยไม่ต้องกลัวการถูกจำกัดหรือลงโทษจากรัฐบาล แต่ก็ต้องเคารพสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่น และหลักการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ ซึ่งสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาล และเป็นดวงตาของประชาชน รวมทั้งหลักการตลาดแห่งความคิดตามแนวคิดที่ว่า ความจริงจะปรากฏชัดเจนที่สุดเมื่อมีการเผยแพร่ความคิดเห็นที่หลากหลาย หลักการนี้ได้รับการยอมรับและคุ้มครองภายใต้กฎหมายนั่นเอง

ประเทศสหรัฐอเมริกามีกลไกการกำกับดูแลสื่อใน ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) กลไกทางกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญ 2) กลไกของตลาดเสรี ซึ่งส่งเสริมการแข่งขันด้านความน่าเชื่อถือของสื่อเอกชน และ 3) การกำกับตนเองผ่านจรรยาบรรณวิชาชีพ เช่น ข้อบังคับของสมาคมนักข่าวแห่งสหรัฐอเมริกา (SPJ) ประเทศสหรัฐอเมริกายังยึดหลัก “ตลาดแห่งความคิด” (Marketplace of Ideas) ที่เชื่อว่าความจริงจะปรากฏผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสรี

ส่วนการปกป้องสิทธิของผู้อยู่ในกระบวนการยุติธรรม เช่น ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือพยาน ประเทศสหรัฐอเมริกามีมาตรการทางกฎหมายที่สำคัญ ได้แก่ การออก “gag orders” หรือคำสั่งศาลที่จำกัดการเปิดเผยข้อมูลที่อาจมีผลกระทบต่อการพิจารณาคดีอย่างยุติธรรม ศาลสามารถจำกัดการรายงานข่าวบางประเภทเพื่อคุ้มครองสิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (fair trial) ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขครั้งที่ 6 (The Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2495 (1952), as amended.) นอกจากนี้ ยังใช้กฎหมายหมิ่นประมาท (Defamation Law) เป็นกลไกปกป้องชื่อเสียงของบุคคลจากการนำเสนอข่าวที่ไม่เป็นความจริง โดยเฉพาะเมื่อนั้นส่งผลกระทบต่อได้รับความยุติธรรม การพิจารณาคดีหมิ่นประมาทในประเทศสหรัฐอเมริกามีค่อนข้างสูง โดยเฉพาะบุคคลสาธารณะ ซึ่งต้องพิสูจน์ว่าเผยแพร่โดยมีเจตนาร้าย (actual malice) ตามบรรทัดฐานจากคดี New York Times Co. v. Sullivan (1964)

สรุปได้ว่า ระบบของประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญต่อเสรีภาพสื่ออย่างลึกซึ้ง แต่ก็มีมาตรการที่สมดุลเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม โดยอาศัยกลไกทางศาล กฎหมายแพ่ง และจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชนควบคู่กันไป แม้จะไม่มีหน่วยงานรัฐที่ทำหน้าที่ควบคุมเนื้อหาสื่อโดยตรง แต่สื่อมวลชนส่วนใหญ่มีแนวทางจริยธรรมของตนเอง รวมถึงสมาคมวิชาชีพ เช่น Society of Professional Journalists (SPJ) เป็นองค์กรสื่อมวลชนที่เก่าแก่ที่สุดและใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งกำหนดจรรยาบรรณด้านความถูกต้อง ความเป็นธรรม และการเคารพสิทธิของผู้อยู่ในการรายงานข่าว โดยเน้นการกำกับดูแลตนเองมากกว่าการควบคุมโดยรัฐ

2.4.2 ประเทศออสเตรเลียเป็นประเทศที่มีประชาธิปไตยให้ความสำคัญทั้งกับเสรีภาพสื่อและคามยุติธรรม จึงมีกฎหมายควบคุมการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับคดี เพื่อรักษาสมดุลระหว่างเสรีภาพการสื่อสารและความน่าเชื่อถือของ

กระบวนการยุติธรรม โดยยึดหลัก “Sub Judge Doctrine” หรือหลักการว่าด้วยเรื่องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล ซึ่งห้ามการรายงานข่าวที่อาจแทรกแซงหรือมีอิทธิพลต่อการพิจารณาคดี เช่น การสร้างอคติต่อคณะลูกขุน หรือ การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เสี่ยงกระทบความปลอดภัยของผู้เกี่ยวข้องในคดี แม้ว่าจะไม่มีบทบัญญัติรับรองเสรีภาพสื่อไว้ในรัฐธรรมนูญโดยตรง แต่ศาลสูงออสเตรเลียได้ตีความว่ามี “เสรีภาพทางการเมืองโดยปริยาย” (implied freedom of political communication) ซึ่งถือเป็นหลักพื้นฐานที่ปกป้องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการนำเสนอข่าวสารของสื่อ (Australian Capital Television Pty Ltd v Commonwealth, 1992; Stone, 1999) อย่างไรก็ตาม การนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมจำเป็นต้องคำนึงถึงสิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างยุติธรรม และความเป็นกลางของกระบวนการยุติธรรม (fair trial rights) มาตรการสำคัญในการควบคุมการนำเสนอข่าว ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการละเมิดอำนาจศาล (Contempt of Court) ซึ่งห้ามการรายงานที่อาจส่งผลให้เกิดการชักจูงหรือก่อให้เกิดอคติในกระบวนการตัดสินคดี (Pearson & Polden, 2019) นอกจากนี้ยังมีการออก suppression orders หรือคำสั่งห้ามเผยแพร่ข้อมูลบางประเภทเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือพยานในคดีอาญา โดยเฉพาะคดีที่อ่อนไหว เช่น คดีเพศ หรือคดีที่เกี่ยวข้องกับเด็ก (Johnston & Pearson, 2020)

สำหรับการกำกับดูแลสื่อประเทศออสเตรเลียมีองค์กรอิสระ เช่น สภาสื่อมวลชนออสเตรเลีย (Australian Press Council (APC)) และสำนักงานกิจการสื่อและการสื่อสารแห่งออสเตรเลีย (Australian Communications and Media Authority (ACMA)) ทำหน้าที่ส่งเสริมมาตรฐานการรายงานข่าวอย่างมีจริยธรรม รับเรื่องร้องเรียน และมีอำนาจแนะนำหรือเรียกร้องให้สื่อปรับปรุงเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม แต่ไม่สามารถบังคับได้โดยตรง (Pearson & Polden, 2019) สรุปได้ว่า ประเทศออสเตรเลียมีมาตรการทางกฎหมายและกลไกต่าง ๆ เพื่อควบคุมกำกับดูแลการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาความยุติธรรมและความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรม และให้ความสำคัญกับการรักษาสสมดุลระหว่างเสรีภาพของสื่อมวลชนกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้อยู่ในกระบวนการยุติธรรม โดยใช้ทั้งกลไกทางกฎหมาย การออกคำสั่งศาล และการกำกับดูแลตนเองของสื่อ เพื่อส่งเสริมระบบยุติธรรมที่โปร่งใสและเป็นธรรมควบคู่กับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน

2.4.3 ประเทศสิงคโปร์ หรือ สาธารณรัฐสิงคโปร์ (Republic of Singapore) มีกฎหมายที่พัฒนาจากระบบกฎหมายอังกฤษ แต่ปรับให้เหมาะกับบริบทของประเทศ โดยเน้นความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย และความเป็นเอกภาพในสังคมหลายเชื้อชาติ รัฐบาลจึงควบคุมสื่อมวลชนภายใต้กรอบกฎหมายที่ชัดเจนและเข้มงวด สิทธิเสรีภาพของสื่อได้รับการคุ้มครองในขอบเขตที่รัฐสามารถควบคุมได้ ผ่านกฎหมายหลายฉบับที่กำหนดข้อจำกัดในการทำงานของสื่อ แม้รัฐธรรมนูญสิงคโปร์ (Constitution of the Republic of Singapore, Article 14) รับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แต่สิทธิดังกล่าวถูกจำกัดอย่างเข้มงวดเพื่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของรัฐและการเคารพสิทธิของผู้อื่น ในด้านข่าวที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม รัฐบาลควบคุมสื่ออย่างใกล้ชิดเพื่อปกป้องความเป็นธรรมในการพิจารณาคดี โดยใช้กฎหมายละเมิดอำนาจศาลที่ปรับปรุงผ่านกฎหมายคุ้มครองการบริหารงานยุติธรรม พ.ศ. 2559 (Administration of Justice (Protection) Act 2016) ซึ่งลงโทษการรายงานหรือแสดงความคิดเห็นที่อาจชี้นำหรือบ่อนทำลายความเชื่อมั่นในศาลก่อนมีคำพิพากษา

นอกจากนี้ ประเทศสิงคโปร์มีกฎหมายหมิ่นประมาท (Defamation Law) ที่เข้มงวดเพื่อปกป้องชื่อเสียงของบุคคล รวมถึงมาตรการควบคุมข้อมูลเท็จและการบิดเบือนข่าวสารผ่านพระราชบัญญัติว่าด้วยการปกป้องจากการหลอกลวงและชักจูงทางออนไลน์ พ.ศ. 2562 (Protection from Online Falsehoods and Manipulation Act 2019 (POFMA)) ซึ่งให้อำนาจรัฐบาลสั่งแก้ไข หรือลบเนื้อหาที่ไม่ถูกต้อง เพื่อปกป้องสังคมและกระบวนการยุติธรรม สำหรับการกำกับดูแลสื่อ ประเทศสิงคโปร์มีหน่วยงานอย่างสำนักงานพัฒนาสื่อสารและสื่อแห่งชาติ (Infocomm Media Development Authority (IMDA)) ทำหน้าที่ควบคุมเนื้อหาสื่อทั้งออนไลน์และออฟไลน์ รวมถึงการออกใบอนุญาตและกำหนดแนวทางการปฏิบัติ อีกทั้งสื่อมวลชนในประเทศสิงคโปร์จำนวนมากอยู่ภายใต้การถือครองหรือการควบคุมของรัฐ ทำให้การนำเสนอข่าวต้องระมัดระวังเป็นพิเศษต่อประเด็นที่อ่อนไหวทางกฎหมาย กล่าวโดยสรุป ประเทศสิงคโปร์ใช้

กฎหมายและกลไกกำกับดูแลอย่างเข้มงวด เพื่อสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพสื่อกับการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยยึดหลักความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความมั่นคง และความยุติธรรมเป็นหลัก

2.4.4 ประเทศไทยสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสนอข่าวสารถือเป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 34 และมาตรา 35 ว่าประชาชนและสื่อมวลชนมีเสรีภาพในการแสดงออก และในการนำเสนอข่าวโดยปราศจากการแทรกแซงจากรัฐ อย่างไรก็ตาม เสรีภาพดังกล่าวไม่ใช่สิทธิที่ไม่มีขอบเขต แต่ต้องดำเนินการภายใต้กรอบกฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้อยู่ในกระบวนการยุติธรรม และรักษาความเป็นธรรมในการพิจารณาคดี ประเทศไทยจึงมีกฎหมายหลายฉบับที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ 1) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 ถึง มาตรา 333 คุ้มครองสิทธิในชื่อเสียงและเกียรติยศของบุคคล โดยกำหนดความผิดฐานหมิ่นประมาทและการเผยแพร่ข้อมูลเท็จ ซึ่งมักเป็นประเด็นเมื่อสื่อนำเสนอข่าวเกี่ยวกับผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดียังไม่ถึงที่สุด 2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177 ถึงมาตรา 178 ให้อำนาจศาลห้ามการเผยแพร่หรือรายงานข่าวในลักษณะที่อาจชี้นำหรือมีอิทธิพลต่อผลของคดี เช่น การสัมภาษณ์พยาน หรือการถ่ายทอดสดในห้องพิจารณาคดี 3) พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) ห้ามเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เกี่ยวข้องในคดี เช่น ผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ต้องหา โดยไม่ได้รับความยินยอม โดยเฉพาะเมื่อข้อมูลดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือความเป็นส่วนตัว และ 4) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 32 กำหนดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล เช่น การรายงานข่าวที่ก่อให้เกิดแรงกดดันต่อกระบวนการพิจารณาคดี

แม้จะมีกฎหมายรองรับแต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า การบังคับใช้ยังขาดประสิทธิภาพและความต่อเนื่อง เช่น ศาลมักไม่ใช้อำนาจห้ามเสนอข่าวอย่างเข้มงวด หรือเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ทำให้สื่อบางรายยังคงนำเสนอข่าวในลักษณะที่ละเมิดสิทธิของผู้เกี่ยวข้อง เช่น การลงภาพผู้ต้องหา การเปิดเผยชื่อผู้เสียหาย หรือการใช้ถ้อยคำที่ชี้นำความผิด

ในส่วนการกำกับดูแลสื่อ นอกจากหน่วยงานรัฐ เช่น สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) แล้ว ยังมีองค์กรกำกับดูแลตนเอง เช่น สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ที่มีบทบาทในการส่งเสริมจรรยาบรรณสื่อ รับเรื่องร้องเรียน และวินิจฉัยข้อพิพาทโดยเน้นกลไกภายในวิชาชีพ มากกว่าการใช้อำนาจรัฐ สรุปได้ว่า ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายที่พยายามสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพของสื่อกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ผ่านการบัญญัติกฎหมายโดยตรง การใช้อำนาจศาล และการส่งเสริมการกำกับดูแลตนเองของสื่อมวลชน แต่การบังคับใช้และการตีความกฎหมายยังมีความท้าทายที่ต้องพัฒนา เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและคุ้มครองสิทธิอย่างแท้จริง

ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลียจะเน้นเสรีภาพสื่อมวลชนสูงสุด แต่มีการใช้อำนาจศาลในการควบคุมเฉพาะกรณีเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิผู้เกี่ยวข้อง ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์เน้นการควบคุมเชิงป้องกันโดยรัฐเพื่อรักษาความเรียบร้อยของกระบวนการยุติธรรม ส่วนประเทศไทยมีหลักการใกล้เคียงกับประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ในทางปฏิบัติยังคงมีการจำกัดเสรีภาพสื่อในประเด็นความมั่นคงและกฎหมายอาญาอย่างกว้างขวาง กล่าวโดยสรุป เสรีภาพสื่อและการคุ้มครองสิทธิของผู้อยู่ในกระบวนการยุติธรรมต้องอาศัยการสร้างสมดุลที่ละเอียดอ่อน โดยใช้กฎหมาย การกำกับดูแลตนเอง และกลไกตรวจสอบที่โปร่งใส ซึ่งบริบททางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศย่อมมีอิทธิพลต่อการกำหนดระดับเสรีภาพและข้อจำกัดที่เหมาะสม

3. บทสรุป

การนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน เพื่อให้ข้อมูลถูกต้อง ไม่ละเมิดสิทธิ และไม่กระทบต่อความเป็นธรรมของคดี การบูรณาการและกำกับดูแลจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้สื่อทำหน้าที่อย่างมีจริยธรรมและโปร่งใส แม้สื่อจะมีบทบาทในการตรวจสอบรัฐ แต่หากขาดการควบคุมที่เหมาะสม อาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยกับต่างประเทศ เห็นได้ว่า แม้ประเทศไทยจะ

มีกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ และประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับความผิดหมิ่นประมาท และดูหมิ่นศาลก็ตาม แต่การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ยังขาดความชัดเจนและอาจถูกใช้เพื่อจำกัดเสรีภาพสื่อมากกว่าปกป้องความยุติธรรมที่แท้จริง ในขณะที่จุดแข็งของกฎหมายต่างประเทศอยู่ที่มีบทบัญญัติที่ชัดเจน การตีความและบังคับใช้ก็ชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีกลไกอิสระในการกำกับดูแลสื่อมวลชนเพื่อช่วยลดการแทรกแซงจากรัฐ รวมทั้งยังมีการส่งเสริมวัฒนธรรมการรายงานอย่างรับผิดชอบผ่านจรรยาบรรณและการฝึกอบรม ในขณะที่เดียวกันศาลมีบทบาทเชิงรุกในการควบคุมข้อมูลที่อาจกระทบต่อการพิจารณาคดี และมีกลไกลงโทษที่รวดเร็วเด็ดขาดส่งผลให้สื่อระมัดระวังในการรายงานข่าว โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา มีมาตรการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้หลัก “gag order” เพื่อจำกัดการเผยแพร่ข้อมูลที่อาจชี้หน้าหรือกระทบต่อคดี โดยศาลสามารถออกคำสั่งได้ทันทีเมื่อเห็นว่าการรายงานข่าวอาจกระทบต่อความยุติธรรมเป็นต้น ฉะนั้น ความมีประสิทธิภาพของกฎหมายต่างประเทศจึงไม่ใช่เพียงที่ตัวบทกฎหมาย แต่เกิดจากระบบของกฎหมายและบริบทของประเทศที่โปร่งใส เป็นธรรม และเคารพเสรีภาพในการแสดงออกอย่างสมดุล ในขณะที่ประเทศไทยยังขาดความต่อเนื่องและแนวทางปฏิบัติร่วมระหว่างศาล สื่อมวลชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาแนวทางตามแบบต่างประเทศจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิของคู่ความและความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ประเทศไทยควรส่งเสริมจริยธรรมสื่อ พัฒนากลไกควบคุมที่เข้มแข็ง และจัดตั้งองค์กรกำกับดูแลที่เป็นอิสระ พร้อมเปิดโอกาสให้สาธารณชนมีส่วนร่วม ดังนั้น ในบริบทของประเทศไทย การรักษาสสมดุลระหว่างเสรีภาพของสื่อ (ตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ) กับการคุ้มครองสิทธิของทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรมจำเป็นต้องมีกลไกการบังคับใช้ที่ชัดเจน มีมาตรฐาน และสอดคล้องกับหลักนิติธรรม เพื่อให้เสรีภาพในการรายงานข่าวไม่กลายเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการยุติธรรม และไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลในคดี ซึ่งประเทศไทยยังขาดมาตรการกำกับดูแลการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมโดยจะเห็นได้จากปัญหา ดังนี้

ประการแรก สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดข้อมูลจากกระบวนการยุติธรรมสู่สาธารณะ ซึ่งเป็นกลไกหนึ่งในการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจและส่งเสริมความโปร่งใสในสังคมประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามการใช้เสรีภาพดังกล่าวจำเป็นต้องอยู่ภายใต้กรอบความรับผิดชอบต่อสิทธิของผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะหลักการ “สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์” และ “สิทธิในความเป็นส่วนตัว” ซึ่งมักถูกละเมิดจากการเสนอข่าวที่เร่งรีบ อคติ หรือมุ่งดึงเรตติ้ง

ประการที่สอง โครงสร้างกฎหมายในประเทศไทยยังไม่มี ความชัดเจนเพียงพอในการคุ้มครองสิทธิผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน ประกอบกับกลไกการบังคับใช้กฎหมายที่ยังขาดความเข้มแข็งทำให้ไม่สามารถยับยั้งการกระทำที่ละเมิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนที่มีหน้าที่ควบคุมตนเอง (self-regulation) ก็ยังขาดเสถียรภาพและมีข้อจำกัดทั้งในด้านอำนาจและกลไกการลงโทษ

ประการที่สาม จากกรณีศึกษาที่สำคัญ เช่น คดี “น้องชมพู” คดี “บอสอยู่วิทยา” หรือข่าวความรุนแรงทางเพศพบว่า สื่อจำนวนหนึ่งมีพฤติกรรมการนำเสนอข่าวที่ละเมิดจริยธรรม เช่น การดัดลिनคดีล่วงหน้า การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว หรือการสร้าง “ศาลเตี้ยทางสังคม” ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่บั่นทอนความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และยังสร้างความเสียหายแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง

ประการที่สี่ แม้จะมีการรณรงค์จากภาควิชาชีพและภาครัฐบางส่วนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมสื่อมวลชน แต่ยังคงขาดแนวทางการบูรณาการที่เป็นรูปธรรมและยังไม่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของสื่อมวลชนจำนวนมากได้อย่างยั่งยืน

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ประเทศไทยยังเผชิญความท้าทายในการสร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพสื่อกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม จึงมีข้อเสนอเชิงนโยบาย เช่น การปรับปรุงกฎหมายให้คุ้มครองสิทธิผู้เกี่ยวข้อง การส่งเสริมการกำกับดูแลตนเองขององค์กรสื่อ การอบรมจริยธรรมและกฎหมายแก่สื่อมวลชน การให้บทบาทศาลและหน่วยงานยุติธรรมในการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และการส่งเสริมประชาชนให้รู้เท่าทันสื่อเพื่อสร้างวัฒนธรรมการนำเสนอข่าวที่ยุติธรรม เคารพสิทธิมนุษยชนและมีจริยธรรมวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะ เพื่อพัฒนาการกำกับดูแลสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมและเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กับ สิทธิอื่น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ฉะนั้น การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน จึงเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหานี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า

จากปัญหาด้านโครงสร้างกฎหมายจริยธรรมวิชาชีพและตัวอย่างกรณีศึกษาต่าง ๆ สามารถสรุปเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อยกระดับการกำกับดูแลสื่อมวลชนให้สามารถนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีจริยธรรม รัักษาสิทธิของทุกฝ่ายและส่งเสริมความยุติธรรมในสังคม ดังนี้

1) ควรมีกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในคดีที่ยังไม่ถึงที่สุด กฎหมายนี้ควรกำหนดข้อห้ามอย่างชัดเจน เช่น การเปิดเผยชื่อ ภาพ หรือข้อมูลที่สามารถระบุตัวผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือพยานได้ รวมถึงการใช้ถ้อยคำที่สื่อถึงการตัดสินว่าบุคคลใด “ผิด” หรือ “ถูก” ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา แม้ปัจจุบันประเทศไทยจะมีกฎหมายบางฉบับ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายคุ้มครองเด็ก ที่ห้ามไม่ให้เปิดเผยตัวบุคคลในบางกรณี แต่กฎหมายเหล่านี้มีขอบเขตจำกัด ไม่ครอบคลุมถึงสถานการณ์จริงในสื่อยุคปัจจุบัน อีกทั้งยังขาดบทลงโทษที่รุนแรงเพียงพอ ทำให้การละเมิดสิทธิยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น การเผยแพร่ภาพผู้ต้องหาที่ถูกจับกุม หรือการสัมภาษณ์พยานโดยไม่ปิดบังตัวตน ซึ่งสื่อหลายแห่งอ้างความ “ชอบด้วยกฎหมาย” แม้จะส่งผลกระทบต่อความเป็นธรรมในคดี นอกจากนี้ ควรให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งห้ามเผยแพร่ข้อมูลบางประการในระหว่างการพิจารณาคดี (gag order) เช่นเดียวกับระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกา เพื่อป้องกันไม่ให้สื่อขึ้นนำความเห็นสาธารณะ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาคดีอย่างยุติธรรม โดยเฉพาะในคดีที่อยู่ในความสนใจของสังคม การมีกฎหมายเฉพาะและกลไกบังคับใช้อย่างจริงจัง จะช่วยยกระดับการคุ้มครองสิทธิของผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม และลดปัญหาการละเมิดที่ส่งผลกระทบต่อทั้งบุคคลและระบบยุติธรรมโดยรวม

2) เสริมสร้างบทบาทขององค์กรวิชาชีพสื่อ เช่น สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ และสมาคมนักวิทยุและโทรทัศน์ ควรมีบทบาทเข้มแข็งในการออกแนวปฏิบัติการรายงานข่าวเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม รวมถึงจัดตั้งคณะกรรมการจริยธรรมเพื่อตรวจสอบและวินิจฉัยการละเมิดจรรยาบรรณ พร้อมมีกลไกลงโทษที่ชัดเจน เช่น การขอโทษอย่างเป็นทางการ การระงับการออกอากาศ หรือจำกัดสิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากรัฐ เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบของสื่อ

3) การส่งเสริมการอบรมจริยธรรมและกฎหมายให้กับผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อ โดยควรจัดหลักสูตรฝึกอบรมต่อเนื่องให้กับผู้สื่อข่าว ผู้ผลิตรายการ และบรรณาธิการข่าว มุ่งเน้นเรื่องสิทธิมนุษยชน กฎหมายอาญา จริยธรรมวิชาชีพ และผลกระทบต่อข่าวต่อบุคคลในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับคดีความรุนแรง ความขัดแย้ง หรือการเมือง นอกจากนี้ ควรบรรจุเนื้อหาจริยธรรมสื่อที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมไว้ในหลักสูตรการศึกษาที่เกี่ยวกับนิติศาสตร์ หรือวารสารศาสตร์ หรือสื่อมวลชน และหลักสูตรอื่นที่เกี่ยวข้อง อย่างจริงจัง

4) ศาลและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมควรมีบทบาทในการสื่อสารกับสื่อมวลชน เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ อัยการ และศาล โดยควรมีเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือจัดตั้ง “หน่วยงานประชาสัมพันธ์ด้านกระบวนการยุติธรรม” เพื่อให้ข้อมูลข้อเท็จจริงแก่สื่อ และแนะแนวทางการรายงานข่าวที่ไม่ละเมิดสิทธิของผู้เกี่ยวข้อง แนวทางนี้จะช่วยลดข่าวลือ ข่าวลวง และข่าวที่ขาดบริบท พร้อมเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม

5) การส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันสื่อในระยะยาว ควรมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนมีทักษะด้าน “การรู้เท่าทันสื่อ” (Media Literacy) โดยเฉพาะในเรื่องการบริโภคข่าวที่เกี่ยวข้องกับคดีความหรือกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ประชาชนสามารถแยกแยะข่าวที่มีอคติ ข่าวปลอม หรือข่าวที่ละเมิดสิทธิของบุคคลได้อย่างมีวิจารณญาณโดยภาครัฐควรจัดทำสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบที่เข้าถึงง่าย เช่น คลิปวิดีโอ อินโฟกราฟิก หรือเกมจำลองสถานการณ์ เพื่อส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เข้าใจบทบาทและข้อจำกัดของสื่อในระบบประชาธิปไตย

4. เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2567). *หลักกฎหมายมหาชนว่าด้วย รัฐ รัฐธรรมนูญและกฎหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 13). วิญญูชน.

คำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789. ข้อ 6.

ธานินทร์ กรีวิเชียร. (2553). *หลักนิติธรรม*. ขวานพิมพ์ 50.

- พิทยา ลิมสุววัฒน์. (2549). การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา: ศึกษากรณีรัฐให้ความช่วยเหลือโดยตั้ง
 หมายความให้ผู้ต้องหาและจำเลยในการต่อสู้คดีอาญา. ใน *งานวิจัยของการอบรมหลักสูตรผู้บริหาร
 กระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 9* (น. 5-7). วิทยาลัยการยุติธรรม.
- สุวรรณมา สมบัติใหม่. (2564). สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรม.
วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์, 10(2), 45-60.
- สุวรรณมา สุจริตกุล. (2565). ความจำเป็นของการศึกษาเรื่องสิทธิมนุษยชนสำหรับนักข่าว. *วารสารนิติศาสตร์*, 18(3),
 77-89.
- อภิศักดิ์ พานิช. (2563). รู้เท่าทันสื่อกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย. *วารสารสื่อศึกษา*, 12(2), 15-30.
- Australian Capital Television Pty Ltd v Commonwealth (1992) 177 CLR 106.
- Barendt, E. (2005). *Freedom of speech* (2nd ed.). Oxford University Press.
- Carlyle, T. (1841). *On heroes, hero-worship, and the heroic in history*. James Fraser.
- Chan, G. (2017). The Administration of Justice (Protection) Act 2016: A brief survey. *Singapore
 Academy of Law Journal*, 29, 714–735.
- Couldry, N. (2012). *Media, society, world: Social theory and digital media practice*.
 Polity.https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c7/US_Constitution_in_Thai.pdf
- Curran, J. (2002). *Media and power*. Routledge. Infocomm Media Development Authority. (2022).
Infocomm Media Development Authority annual report 2021/2022. <https://www.imda.gov.sg>
- Jankowicz, F. (2015). Freedom of expression and the media under international law. *Human Rights
 Law Review*, 15(3), 539-566.
- Jefferson, T. (1787). *Letter to Edward Carrington*.
- Johnston, J., & Pearson, M. (2020). *Media law in Australia* (4th ed.). Oxford University Press.
- Levine, M. (2010). The control of publicity and the criminal trial: A comparative analysis. *Criminal Law
 Journal*, 34(2), 91-109.
- McQuail, D. (2010). *McQuail's mass communication theory* (6th ed.). Sage.
- Moeckli, D., Shah, S., & Sivakumaran, S. (2018). *International human rights law* (3rd ed.). Oxford
 University Press.
- New York Times Co. v. Sullivan, 376 U.S. 254 (1964).
- Pearson, M., & Polden, M. (2019). *The journalist's guide to media law* (6th ed.). Allen & Unwin.
- Schudson, M. (2008). *Why democracies need an unlovable press*. Polity Press.
- Stone, A. (1999). Rights, personal rights and freedoms: The nature of the freedom of political
 communication. *Melbourne University Law Review*, 22(2), 374-408.
- Tan, K. Y. L. (2020). *The constitution of Singapore: A contextual analysis* (2nd ed.). Hart Publishing.
- Thio, L. A. (2004). Freedom of speech in Singapore: Myth or reality? *Singapore Journal of Legal
 Studies*, 1-44.
- UN Human Rights Committee. (2011). *General comment No. 34: Article 19: Freedoms of opinion and
 expression, CCPR/C/GC/34, 2011, paras. 11, 12, 23, 25*. [https://www.refworld.org/docid/
 4ed34b562.html](https://www.refworld.org/docid/4ed34b562.html)